

891.72-1

T-26

ЮЛІ

ТАЎБІН

КАБ ЖЫЦЬ
СЬПЯВАЦЬ.
І НЕ
СТАРЭЦЬ

ВЕРШЫ

БЕЛДЗЯРЖВЫДАВЕСТВА

891.72-1

T-269

891.72-1

МАСТАЦКАЕ СЛОВА-МАСАМ

ЛІТАЎБІН

1344c

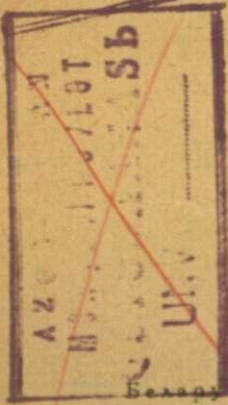
2983/407

КАБ ЖЫЦЬ, СЫПЯВАЦЬ
І НЕ СТАРЭЦЬ...

~~AZC
18RU
TU
UNV..~~

ВЕРШЫ
1928-1930

Дуб 11446

Беларускае Дзяржаўнае Выдавецтва
Менск—1931

КАБ ЖЫЦЬ, СЬПЯВАЦЬ І НЕ СТАРЭЦЬ...

Каб жыць, сьпяваць і не старэць,
Каб бачыць шлях перад сабою—
Сябры, нам трэба паланець
Жывой пяснярскаю душою.

Слухмянай хваляй праплывуць
Пражытых дзён агні і гулы...
Вякі сумленна панясуць
Жыцьцём запаленую чуласць.

І там, за засьцілкай зімы,
Прайшоўшы горда шлях суровы,—
Угледзім, можа быць, і мы
Даўно прачутыя асновы.

Таму цяпер, у дыме кроз
Ня варта пець аб лірных струнах
І трэба кроплі дымных сьлёз
Судзіць, як злосьніцкі рабунак.

Нам трэба жыць куды ярчэй,
Жыцьпекнатою асяродзьдзя.

Эпоха хоча мець людзей
І людзі гэтыя прыходзяць.

Даўно нам час разблытаць сець
Саюзу з дзікімі вякамі,—
Мы хочам жыць і паланець
З усімі людзкімі правамі.

Нам ставіць даўняе залом,
Нас вабіць хцівае мастацтва.
Ідзе вялікі пералом—
І з гэтым трэба разьвітацца.

Эпоха хоча мець людзей...
Жывых людзей... Эпоха кліча...
Яна сягоньня прыгажэй
За ўсіх Лаур і Бэатрычэ.

Яна варушыць мёртвы сьвет,
Сьмяецца сьмехам бесклапотным,
Яе шматколэрны портрэт
Нікім ня ўзяты на палотны.

Забудзем клопаты свае,
Пакінем марныя шуканьні
І ахвяруем для яе
Свае жывыя парываньні.

Шырэй шумі, шырокі край!
Мацней, гамонка ветраў вольных.
Поэт узрушаны, сьпявай,
Калі сьпяваць ты маеш здольнасьць...

Сягоньня я іду з табой,
Каб песьню наталіла сіла,
І ў ямбаў гутарцы старой
Па-новаму загаварыла.

1930

ФАБРЫЧНАЯ ВЯСНА

ФАБРЫЧНАЯ ВЯСНА

Сонечным вясёлым зайкам

Устрывожана сьцяна.

І з расшпіленаю майкай

Ідзе фабрычная вясна.

Коміны вільготна дышуць,

Ў кожным русе колаў—сьмех

І вясна,—

Вясна калыша

Кожны цэх.

Гэй, давай

Вясёлы Май,—

Расхлістаем грудзі маем...

„Восень“,—

Кажа каляндар,—

Мы яго не запытаем...

Лістапад лісты залоціць.

Сэрцы травеньскія ў нас.

Постаць лёгкая ў палёце—

Ідзе фабрычная вясна.

Мы вясну нясем з сабою
Цэлы год—

Вясновы сьмех.

Дыша сьвежаю вясною
Кожны цэх.

Чуеш, край!

Вясёлы май,—

Расхлістаем грудзі маем.

Каляндар ня злоўжывай—

Мы цябе не запытаем.

Сэрца з сэрцам—

Быццам скуты

Думка кратас адна...

На заводы, шахты, гуты

Прышла фабрычная вясна.

Вуліцы гудкамі клічуць:

— За ра-бо-ту, кожны цэх!

І з абліччам

чараўнічым

Лістапад нясе нам сьмех.

Уздымай

Вясёлы май—

Захвалюем грудзі маем...

Сьветлы край—

Старану

У фабрычную вясну

Убіраем.

1926

ТРАМВАЙ

У спаборніцтве людзі і дні—
Дні шалёнае творчае гонкі...
Праганяюць трамваяў агні
Цемру дзён дапатопае конкі.

Упрыгожаным колерам край
Ліхтары залатыя атуляць.
Праплывае маскоўскі трамвай
Па выбоінах менскіх вуліц.

Гэта Менск, гэта схілены Менск,
Ён адкінуў былую жалобу
І насустрач трамваю ля сьцен
Шле вітаньне колега—аўтобус.

І яшчэ прывітальны паклон
Ад далёкіх і блізкіх ваколіц:
Гэта—покліч фабрычных гудкоў,
Гэта—шумы колгаснага поля.

Яны ўсе, яны ўсе прынясуць
Прывітаньне жывой навальніцай:

„Убірайся, жыві і красуй,
Пролетарская наша сталіца!“

* * *

Трамвай праплывае
далей і далей,
Ўрываецца броняю ў натаўп,
З усмешкаю ветлаю
нікне ў вакне
Трамвайны вагонаважаты.

Трамвай праплывае!
Гады перамог!
Часіны шалёнае гонкі!
Зьнікаюць у днёх
будаўнічых трывог
Часы дапатопае конкі.

І кожны наш дзень—
гэта новы вагон—
Нясе нас у гэткія шыры,
Дзе ўсе напярэдадні сонечных дзён
Важатыя і пасажыры.

А горад ня ціхне...
Узбуджаны шум
Цудоўныя песьні сьпявае.
І вось праплыла
цераз гоман і тлум
Павеўная постаць трамваю.

Гады дзіваваньняў!

Гады перамог!

Гады нячуванае гонкі!

Ў асфальт убіраем прасьцягі дарог,

Зьмялі дапатопную конку.

І сэрца калоціцца

б'ецца за край,

І хочацца крыкнуць заўзята,

Каб пільна прыводзіў

наш першы трамвай

Таварыш вагонаважаты.

1929

МАРАКУ

У цябе ў вачох і ў твары
Бачу простае, сваё.
Раскажы ты мне, таварыш,
Пра матроскае жыццё.

Зьмеркнуў дзень. Агні-пялёсткі
Ўжо разьвеяла зара...
Дробных літараў матроскі
Не магу я разабраць.

Раскажы, адкуль ты, браце,
І з якіх такіх марэй...
У Адэсе ці ў Кронштаце
Стаў апошні раз на рэйд?

Дальняўсходніх водаў мёртвых
Акiянскае дзіця,
Ці ваяку-чорнаморца
Маю гонар бачыць я?

Ці даўно, баец адданы,
Кінуў родныя палі?

Хто чырвоным капітанам
Стаў на вашым караблі?

Ці кіруюць шэфы вамі,
Ці ня чуць у вас пра іх,
Ці даўно вы заплывалі
Ў буржуазныя краі?

І... калі ня будзеш зморан
Раскажы ты мне пасья,
Ці прыгожа тое мора,
Так, як нашая зямля.

Ці ўзьбівае вал за валам
З гучным рогатам прыліў?
Разьбіваецца аб скалы
Ў бурштыновы пераліў?

Раскажы мне пра прыбоі,
Пра няўпынны плёск і шум,
Пра жыцьцё, дзе бой за боем
Поўняць радасьцю душу.

Раскажы пра цуды-верфі,
Пра каралевую гаць,
Каб я мог у звонкіх вершах
Ўсё, што скажаш, перадаць.

1928

АРГЕНТЫНСКАМУ СЯБРУ

Сябра мой!

Над намі ходзіць месяц,
А у вас, напэўна, ясны дзень...
Ты ў далёкім Буэнос-Айрэсе
Па шумлівых вуліцах ідзеш.

У другіх інакшыя пуціны,
Ты-ж такі бядак, як і раней...
Аргентына—добрая краіна,
Калі ёсьць даляры ў портмонэ.

Чысьціў боты вечарам і ранкам,
А цяпер блукаеш па рагу...
На нагу наступяць—скажаш „Сэнк‘ю“
На вячэру хопіць—„Вэры гуд“.

І цяпер ты хочаш абнадзейваць—
Вось Бразілія—другая старана...
Сябра мой!..

І ў Рыо дэ-Жанэйро
Той-жа самы доляр ля старна.

Сябра мой!..

Ты, пэўна, многа вынес
І ў лісьце ты пішаш да мяне:
„Аргентына—добрая краіна,
Калі ёсьць даляры ў портмонэ“...

Можна жыць у дзень адным какосам,
З пляжкай „віскі“ весялей табе...
Пішаш—хочаш паступіць матросам
На якісь бразільскі карабель.

Паблукай салонымі марамі,
Паглядзі гульлівыя парты,—
Ці ня ўбачыш новай пекнай рані
На ўсходзе пробліск залаты...

Прыдзе час... Пад чырванью штандару
Зараве асіплы паравік,
І ты крыкнеш, стаючы на варце:
„Гэй! Лёнг лів уоркерс рэпублік“...
Сябра мой!..

У нас адны пуціны,
Бо на сходках будучага дня—
Аргентына—добрая краіна,
Калі серп і молат ёй радня.

Увага. „Сэнк'ю“—паангельску „Дзякуй
вам“, „Вэры гуд“—„Вельмі добра“, „Лёнг
лів уоркерс рэпублік“—„Няхай жыве рабочая
рэспубліка“.

1929

321824

ЛЕНІНУ

Нам часам за лічбамі сьвету няма,
І нікнуць у шуме полемік
Трывожныя дзеі, і тая зіма
І імя ўлюблёнае „ЛЕНІН“

Сьнягамі засланы былі паплавы...
Мароз пачынаў кананады...
Трывожна гудзелі сырэны Масквы,
Дрыжэлі агні Ленінграду.

І скаргі насілі завеі ў прастор
Праз межы, праз сьцены, праз краты,
І сьлезы абцёр бірмінгэмскі шахцёр
І ты, беларускі араты.

Салонья пырскі халодных завеі...
Жалоба маскоўскіх трансляцый...
Крываваю плямай стаіць маўзалеі
На бруку Чырвонага пляцу.

Усе мы ў змаганьні жывем і гарым,
Але ня схіляемся ніцма.

І я, нібы даўні юнак-пілігрым,
Прыходзіў табе пакланіцца.

Пад гуд аўтабусаў
Я моўчкі стаяў
І ў памяць пра шлях твой пачэсны,
Табе я, мой родны, тады абяцаў
Сьпяяць адвітальную песьню.

І гэтая песьня на сэрцы ў мяне,
І ёй адгукаемся ўсе мы:
І я, і мой брат у чужой старане,
Далёкі гарняк з Бірмінгэму.

Мы верым, што сэрцы ня могуць згараць
І хай мы згарым у імкненьнях,
А будзе натхняць
І другіх запаляць
Імя непаўторнае:
„ЛЕНІН“

1929

ЯГО ЖЫЦЬЦЁ

Таварышу Айзіку Роткіну, стараму ра-
бочаму Дубровенскае тэкстыльнае фаб-
рыкі, з любоўю.

Звычайны сухаваты твар,
ды векам згорбленая постаць,
і толькі вочы неяк востра
вясёлкаю з-пад цьмяных хмар
глядзяцца, граюць аганькамі,
з пяшчотай войчай сьцерагуць,
гавораць, паляць і пяюць
непараўнанымі радкамі.

Поэты пачывалі так:

„Гары, ружовая Аўрора!“

Ён апраўляе свой пінджак
і зноў прыдушана гаворыць.

Жыцьцё яго—няма паўней,
усім-бы нам пражыць такое.

Жыцьцё яго—туга завей
і штандара ўрачысты колер.

Цяпер, за пскным туманом,
яно зьнікае зьнічкай дальняй,
ён безбародым юнаком
на фабрыцы працуе ткальнай.

Там падымае першы бунт.
І... (дзіўна дзецям нашай эры).
Эсэры, „іскраўцы“ і „бунд“
Купляюць разам рэвольвэры.

Їдзе за пятым шосты год...
Цямнеюць твары ветлых зорак.
Як душыць дзён бяздушны лёд
і чорны, як жалоба, морак.

Ї шмат адсеялася прэч
у пошуках прытулкаў вольных,
а ён застаўся, каб гарэць
сухотнай працаю падпольнай.

Маёўкі пад аховай зор...
Чырвоны сьцяг над пылам вуліц...
Ї прарываецца тэрор
нястрыманай гарачай куляй.

Ці перакажаш гэта ўсё?
А бізуны? А забастоўкі?
А несканчоныя масоўкі?
Хіба ягонае жыцьцё

ня з тых, якімі ганарацца?
Хіба, як кончаць разгарацца

сусьветных бунтаў ліхтары
і промін выклічуць удодні,
Ня ўспомняць нашчадкі тады
яго і тысячы падобных?

Ты чуеш, скептык малады?
І многа іх такіх, як Роткін—
Кладуць апошнія гады
Да постаменту пяцігодкі.

Конспірацыйны змрок вачэй
даўно ў сьвітанках сьвежых згінуў.
Мы ночы думалі пільней
над недахопамі тканіны.

Віднейшая прад намі даль...
Расьце романтыка другая,
і добраякасны паркаль
краіна працы вымагае.

Я веру ў маладосьць маю
і ў нашых „старычкоў“ нязломных—
На ткальнях, сьлёсарнях ці домнах
ў зашмальцаваную сям'ю,

ў яе працоўную адвагу,—
і так, як некалі ў баёх,
у мірных бойках, мірных днёх
мы атрымаем перавагу
пад тым-жа сэрцу дарагім,
пад тым-жа слаўным і старым
пад баявым Чырвоным сьцягам.

1930

МЫ ПОМНІМ...

ЗА СЛОВЫ П'ЯНАЕ ТРЫЗЬНІ...

За словы п'янае трызьні
Мне крыўдна і ніякавата...
Юнацтва нашага агні
Бацькі куплялі ў казэматах.

І вось цяпер, нібы праз сон—
Праз нашы гульні, песьні нашы
Ўстае ў затоцы змрочных дзён
Вастрог... і брудная „параша“.

Маўклівасьць... Жудасьць... Цемра... Ноч.
І нават зоры не гавораць...
Чарнее неба палатно,
Сьцяной абнесен панадворак.

Сьвітае... Бразгат каля брам...
І павялі... забіць, скалечыць...
Пракляцьце вам, пракляцьце вам,
Забойцы волі чалавечай!..

Бацькі! Вы ўквечаны ў вякох,
А мы... ў гадох пакуты вашай
Смакталі ў матак малако,
Пакутвалі над маннай кашай.

Нам гэта ўсё ўсплывала сном,
І нехта, на чужых гасьцінцах,
На маладосьці злой віно
Зьмяніў гульлівае дзяцінства.

І крыўдна робіцца за іх...
За скарбы спадчыны багатай—
Юнацтва нашага агні
Крывёй куплялі ў казэматах.

1929

ПОЭТАМ КОМСАМОЛЬЦАМ

*Памяці расстраляных белавардзей-
цамі українскіх поэтаў-комсамольцаў.*

Была ціхакрылая ноч...
Маўчалі стамлёныя ветры...
ЛЯ нізкіх, старых курганоў
Схіляліся сосны прыветна...

Ішлі яны трое ўначы,
Быў кожны з іх песьняй сагрэты...
Ішлі яны—трое ўначы,
Былі яны трое—поэты...

Ім чуліся песьні ўва ўсім—
Ў стэпах, кавылёх і бярозках...
І ціха разьвейваўся дым
Запаленых трох папяросак.

Надзеі і мары і ўздам
І шчасныя хвалі сяброўства...
Што лепей, як жыць маладым,
З напевам вясьлёлым і простым.

...Была ціхакрылая ноч,
І ветры, хлусьлівыя ветры.
А вораг вужакай падпоўз,
Падкраўся, як ноч няпрыкметна.

Спынілі... траіх павялі...
Быў кожны з іх сэрцам сагрэты...
І бачылі, чулі палі
Расстрэл комсамольскіх поэтаў.

* * *

Зьвяры!
Катаваньнем ня нас
Прымусіць забыцца на зброю,—
Мы помнім,
Шануем шточас
Сваіх комсамольскіх-герояў.

Балючыя скаргі душы,
Жальба па братоў і настройх...
Ня можна нічым задушыць
Натхнённае і маладое!

І мы,
Што жывем і расьцем
У эру вялікіх прадвесень,
Даем абяцаньне—сьпяем
Канцы недатканых поэм,
Канцы недапісаных песень.

О, песьня!..
Грымотай гучы!
І ў нас табой сэрцы сагрэты..
... Ішлі яны трое ўначы
Былі яны трое—поэты.

1929

ВЕРШЫ ПРА ПОМСТУ

(Фрагменты да поэмы)

І ў новых узбуджаных словах,
І ў новых разьдзелах поэм
Мы помнім эпоху лістовак,
Мы духам падпольным жывем.

І ў новыя дні і прыгоды,—
І ў кожны асьветлены дзень
Ня можам забыцца пра годы
Крывёю залітых падзей.

Часы, калі ноч была грознай,
Тэрорам гразіў рэвольвэр,
Калі гаварылі адозвы
З гэктографаваных папер,

Калі на гуртках нелегальных
Таіўся разбуджаны крык,
І перасьцярогаю дальняй
Ўзьлятала імя— „бальшавік“.

Калі на дарогах няроўных
Ішлі ў ланцугох бедакі,
Імчалі на поўнач, на поўнач
З кратамі
Цягнікі.

А дні перарэзвалі краты—
Мы разам жывем іх іскрой
І мы адчуваем іх патос
Сваёй комсамольскай душой.

За зьдзек экспедыцыі карнай,
За земляў крывавай падзел,
За арышт патайнай друкарні,
За кожны ганебны расстрэл,

За рогат напудранай шляхты,
За чыстую братнюю кроў,
За дні векавой катаракты,
За строй равэлінных муроў,—

За ўсё—маё юнае племя
Вялікую помсту нясе,
Поэта—у шчырай поэме,
У вобразаў пыхкай красе,

Тэкстыльшчык—у тонкай тканіне,
Студэнт—праз апошні залік;
У новай савецкай машыне,
Ў гэктары колгаснай зямлі,

Ўва ўсім, што мы робім і славім,
У кожнай драбніцы пустой—
Ёсьць смелая наша нянавісьць,
Ёсьць кропля адплаты маёй.

1929—1930

* * *

Мне сягонья восемнаццаць год,
Я ня ведаў катаргі і ссылкі—
Ў тья дні вайны і непагод
Для сялян надпісваў я пасылкі.

Недзе нехта біўся, паміраў,
Я-ж ня ведаў, што прыходзяць буры,
І чаму пад шафаю хаваў
Бацька нелегальныя брошурны.

Пакаленьне гордае маё!
Дзеці дзён высокіх, я пытаю—
Што-жа мы такога прапям,
Чым жыцьцё сваё мы апраўдаем?

Ці мы помнім добра першы зрух,
Першых бунтаў цьмяныя абрысы,
Ці мы бачым добра шчыльны круг
Што самкнулі хцівых межаў рысы?

Засьпявайце моцна, хто пяе—
Кіньце воклік зграям звар'яцелым,
О, Рэспубліка. Мы ўсе твае
Сэрцам, розумам і целам.

І за працу прымемся пільней,
За падмурак гмахаў векапомных...
Ў гэтым радасьць нашых дзён-падзёй,
Напярэдадні сусьветнай помсты.

1929—1930

* * *

Майму пакаленьню

Війся, песьня-грайка,
Ня ціхні ў сэрцы, жар...
Расшпіленая майка,
Мосенжавы твар.

Ня нам, ня нам капацца
Ў завілінах гадоў...
Мы помнім окупацыі
Агонь і кроў.

І калі адновіцца
Апошні бой,—
На ката Балаховіча—
Наб'ем набой.

Нам болей ня прысьніцца
Час гвалту і тугі,—
На Доўбара-Мусьніцкага—
Набой другі.

Мы помнім экзэкуцыі,
Крываваы мордабой,—
За чатырнаццаць слуцкіх—
Яшчэ набой.

Мацней трымай наганы,
Любіць вучыся край,
За восем расстраляных
Пад Менскам—

Набівай..

У сэрцы, ім хады сячы,
Імсьці ў апошні кон...
За тысячы, за тысячы
Закрэсленых імён.

Глядзі—
Ў крыві запырсканя
Імсьціць завуць за ўсіх
Балаты мазырскія,
Аршанскія лясы.

Чуеце вы, менскія!—
Стогнуць ад зары
Пушчы гарадзенскія,
Дзьвінскія бары.

Над збэшчанымі нівамі
Сьмерць і зьдзек.
Ноч—дэфэнзыва,
Месяц—шпэг.

Трава пачне схіляцца—
І шум яе дайшоў
Інтэрпэляцыю
У сотні аркушоў.

Хай сэрца ваша кратае
Злосьць у барацьбе..
Ня ўтрымаць за кратамі
К. П. З. Б.

* * *

Дружная стайка,
Вясёлая сям'я..
Слухай, мая майка,
Моладасьць мая.

У бойках ня бывала ты,
Дай жа мне зарок:
Запомні зьдзек і гвалты,
На захад зрок.

І за ўсе забойствы
Мы ў заветны бой
Выпусьцім з табою
Не адзін набой.

Толькі ня хістацца
І застойваць боль.
Сёнешняя праца—
Таксама набой.

Разбураны

цех

ладзь,

Рыхтуйся на бой!

Кожная цэгла—

Новы набой.

Фабрычныя трубы

Яшчэ падвой!

Кожны шрубік—

Новы набой.

Колгаснаму полю—

Трактараў строй!

Кожны колас—

Новы набой.

Культуру

ўзьнімі на

Высокі прыбой!

Кожная кніга—

Новы набой.

Помні зарок!

Рыхтуйся ў бой!

Вайсковы гурток—

Новы набой.

Працуй і вер—

Гэты дзень прад табой...

І гэты мой верш—

Таксама набой!..

1930

З Ъ М Е С Т

	<i>Стар.</i>
Каб жыць, сьпяваць і не старэць...	3

ФАБРЫЧНАЯ ВЯСНА

Фабрычная вясна...	9
Трамвай...	11
Мараку...	14
Аргентынскаму сябру...	16
Леніну...	18
Яго жыцьцё...	20

МЫ ПОМНІМ...

За словы п'янае трызні...	25
Пэтам-комсамольцам...	27
Вершы пра помсту...	30

Адказы можна даць на чыстым аркушы паперы. Трэба толькі паставіць нумар пытання, на якое даецца адва.

АПЫТАЛЬНІК

1. Аўтар.....
 2. Назва твору.....
 3. Ці падабаецца твор і што ўласна?.....
 4. Ці патрэбны гэты твор у нашыя часы соцыялістычнага будаўніцтва (ці адпавядае эпасе, ці організуе волю для ўпартага творчага працы і г. д.)?.....
 5. Ці зразумела напісаны (мова, тэматыка, выкладаньне)? Што ў ім не зразумелі?.....
 6. Якія словы і выразы не зразумелі?.....
 7. Ці няма фальшы ў абмалёўцы тыпаў і апісаных у творы падзей? Калі ёсьць, дык у чым яна?.....
 8. Якія думкі ўзьніклі ў вас пры чытаньні твору?.....
 9. Што яшчэ можаце сказаць аб творы?.....
 10. Якога характару творы вы хацелі-б чытаць?.....
 11. Ваша соцыяльнае становішча?.....
 12. У горадзе, мястэчку ці ў вёсцы вы жывяце?.....
 13. Колькі ў месяц выдаткуеце на кнігу і газэту (калі можаце, дык вылічыце процант; калі ня можаце, пакажэце ваш заработак і суму выдаткаў на кнігу і газэту)?.....
 14. Ваш узрост.....
 15. Род (пол).....
- казы просьба накіроўваць на адрас:

Менск, Савецкая, 63, Белдзяржвыдавецтва.

AZƏRBAYCAN
MƏRKƏZİ DƏVLƏT
QUTUBXANASI
UNV. №

ЦАНА 45 ноп.

601

1931